

# Medžiai

Projektą 2020/2021m.m. paruošė  
7a kl. mokiniai

# Uosis

Karalystė – Augalų;

Skyrius - Magnolijūnai;

Gentis – Uosis;

Ypatingi požymiai:

Lapuotis, lapai sudėtiniai, pailgi, ploni, kamienas tiesus, storas.

Uosis- svčias iš pietų, pas mus jam šaltoka, tad anksti lapus meta ir vėliau už kitus medžius sprogsta.

Savybės: Atsparus žiemos šalčiams ir beveik visiems kenkėjams.

# Kaip atpažinti Uosį?

- **Paprastas uosis** (*Fraxinus excelsior*) iš lotynų kalbos yra išverstas kaip ietis. Labiausiai tikėtina, kad augalas gavo šį pavadinimą dėl lapų formos, plonos ir smailios gale.
- Uosio karūna suformuota iš storų išlenktų šakų, o tai suteikia apvalumą. Šakos nukreiptos į viršų ir turi nedaug tiesių ūglių. Vainiko plotis yra vidutiniškai 15 metrų ir gali siekti iki 25 metrų.
- Žievė pilkai ruda, lygi, sutrukinėjusi.



# Uosio gydomosios savybės

- Liaudies medicinoje naudojami medžio žievės milteliai, nuoviras ir užpilai. Šis augalas yra naudojamas liaudies medicinoje kaip karščiavimą mažinantis, žaizdas gydantis, tonizuojantis, sutraukiantis ir priešnavikinis vaistas.
- Vaisių užpilas gali būti naudojamas nervų sutrikimams gydyti. Augalo lapai dažnai pridedami prie įvairių kolekcijų, kad būtų galima išvalyti kraują, nes ekspertai jose nustatė nedidelį vidurius laisvinantį poveikį organizmui.
- Arbata iš Uosių lapų turi nedidelį diuretikų poveikį, ji skiriama sergantiems inkstų ligomis.

# Miniatiūra

Apie senąjį uosį

Rudenį senasis uosis mokyklos kieme vis žvalgydavosi į mažuosius pirmokus. Iš klasių ištrūkę vaikai bėgdavo pas mylimus tėvus. Uosis stebėdavo jų džiaugsmą, o nuo pakrypusių šakų, krapnojant lietui, krisdavo rudi lapai.

Sulaukęs žiemos, senasis mokyklos kiemo sargas vis labiau gūždavosi – jam labai nepatiko šaltis. Vaikai nulipdydavo jam draugą. Besmegenis tamsiais žiemos vakarais niūniuodavo uosiui lopšinę. Tik prabudęs iš saldaus miego ir išgirdęs paukščių giesmes, medis skubėdavo už tai besmegeniui dėkoti. Deja, iš šio dažnai būdavo likusi tik bala ir oranžinė morka.

Uosio liūdesį dėl prarasto draugo kiek apramindavo tik ilgiau mokyklos kieme užsibūnantys pirmokėliai. Žiūrėdamas į juos, medis šildydavosi saulės spinduliuose, deja, kasmet vis rečiau šypsodavosi - jausdavo tuštumą. Laikas juk taip greitai bėga...

Vieną pavasarį senasis uosis pamatė pro šalį praskrendantį gražų, margasparnį drugelį. Tą akimirką medis kaip niekada aiškiai pajuto: artėja pabaiga. Jis susiūbavo savo nuvargusiomis šakomis, vos bepradedančiais sprogti lapais, pamojo vaikams, paskutinį kartą įkvėpė ir užmerkė savo galias akis. Visam laikui.

# Haiku

Išaušo rytas...

Uosyje čiulbant paukščiams

Veriasi durys.

Gaivi vasara...

Belipant uosiu aukštyn

Sutreška šaka.

Didelė liūtis...

Bėgam slėptis po uosiu -

Trenkia perkūnas.

Šypsosi saulė...

Grįžau į savo vaikystę -

Guliu po uosiu.

Ant žemės lapai...

Einu prie mūsų uosio -

Akina grožis!

# Eilėraštis

Uosis  
Ten, toli toli ant kalno  
Pastatas labai gražus  
Ir prie jo seniai jau auga  
Uosis, jis labai dailus.

Nežinia, kas ji sodino  
Ir kokia jo paslaptis?  
Kad žmogus jį užaugino  
Aišku, bet, o kas gi jis?

Gal tai buvo mažas vaikas,  
O dabar užaugęs jis  
Lygiai taip, kaip ir tas medis  
Gal tokia jo paslaptis?

Gal sodino jį senelis  
Ir nėra jo tarp gyvų...  
Kaip norėčiau sužinoti  
Turi uosis paslapčių...

Reikia žmogui saugot gamtą.  
Medžiai - mūsų ateitis,  
Jie labai ilgai juk auga  
Kirsim, medžių nebeliks.

Kaip žmogus gyventi gali  
Kai miškų nebus aplink?  
Saugokim kiekvieną medį  
Eik ir medį pasodink!



# Uosis



Pasirinkome prie mokyklos augantį uosį

- Prie mokyklos auga apie 5 uosius.
- 2021 m. Birželio mėnesį uosio apimtis 1,5 m aukštyje buvo;
- 98 cm
- Uosio amžius:
  - a) apie 39 metai
- Uosio sersmuo ir spindulys :
  - $d = 98 : 3,14 = 31 \text{ cm}$  (apytiksliai) ,  $r = 31,2 : 2 = 15,5 \text{ cm}$  (apytiksliai)
- Skerpjūvio plotas:
  - $15,6 * 15,6 * 3,14 = 764,15 \text{ cm}^2$  (apytiksliai)



# Išspręskite užduotis:

1. Vienas medis per metus vidutiniškai sugeria 6000 g anglies dioksido ( $\text{CO}_2$ ) dujų. Koks šios  $\text{CO}_2$  masės tūris? Anglies dioksido tankis  $1,98 \text{ kg/m}^3$ .
2. Sausų uosinių malkų tankis  $700 \text{ kg/m}^3$ , tokių malkų masė – 420 kg. Nustatykite, kokį tūrį viename kubiniame metre malkų užima pati mediena ir koks tūris tenka tarpams tarp jos.

1. **Sąlyga:** Vienas medis per metus vidutiniškai sugeria 6000g

**Duota:**

$$m = 6000\text{g} = 6\text{kg}$$

$$\rho = 1,98\text{kg/m}^3$$

$$\text{Ats: } 3,03\text{m}^3$$

**Rasti:**

$$V = m : \rho$$

$$V = 6\text{kg} : 1,98\text{kg/m}^3 = 3,03\text{m}^3$$

2.  $V = m/g = 420\text{kg} / 700\text{kg/m}^3 = 0,6\text{m}^3$

$$700\text{kg/m}^3 - 420\text{kg} = 280\text{kg/m}^3 = 0,4\text{kg/m}^3$$

$$\text{Ats: } 0,6\text{m}^3, 0,4\text{kg/m}^3$$

# Piemens švilpukas iš medžio

## Mums reikės:

1,2 cm storio ir 5-7 cm ilgio lapuočio (žilvičio, jauno klevo, beržo ir kt.) šakaliuko ir peilio.

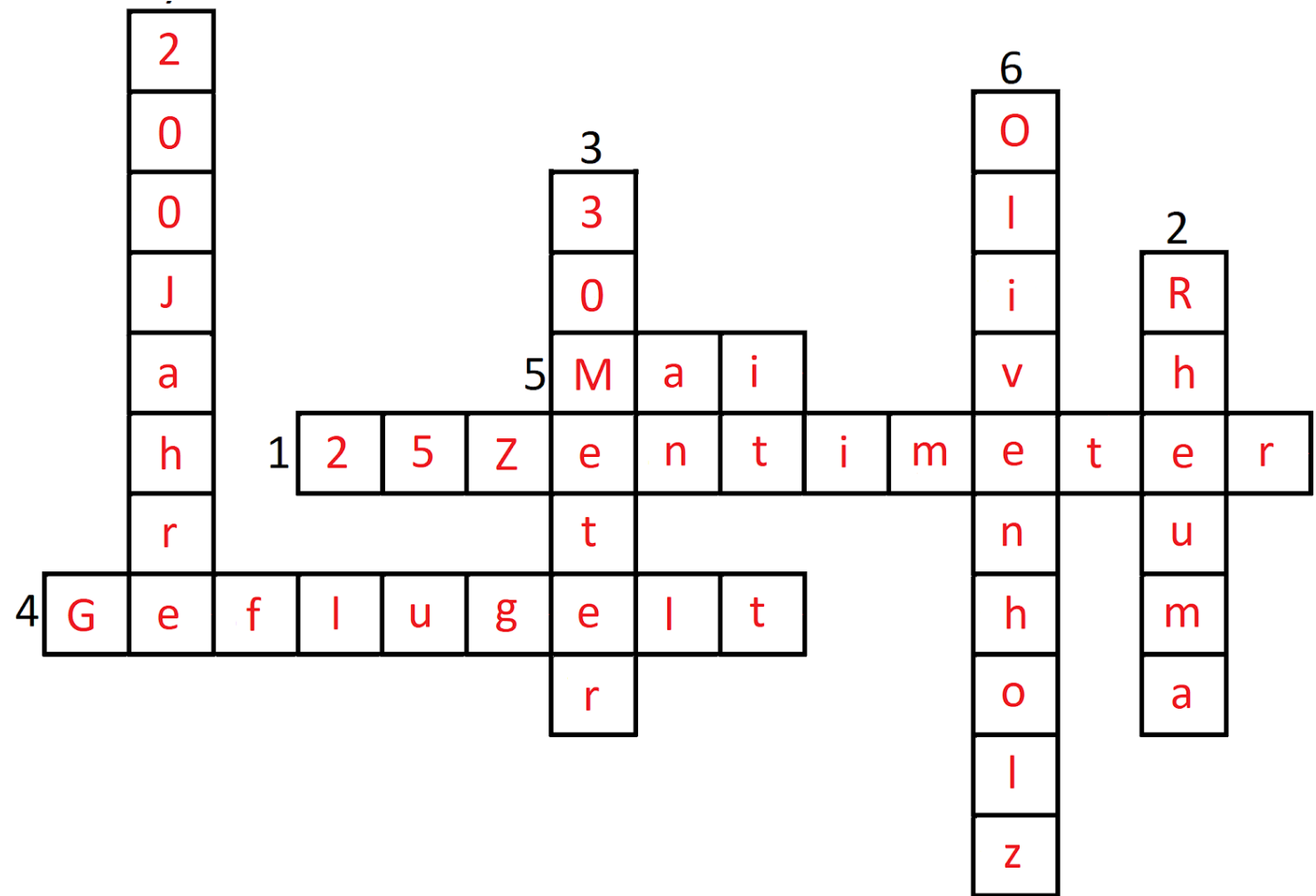
## Gamybos žingsniai:

1. Pasirinkti tinkamą medinuką švilpuko gamybai.
2. Nupjauti visas nereikalingas šakeles ir lapelius su peiliu.
3. Reikia padaužyti peilį per visą šakaliuko paviršių ir įsitikinti, kad oda šliaužia aplink medinį paviršių.
4. Nuimti žievę.
5. Kitas žingsnis yra išpjauti mažą išpjovą pro kurią išeis oras.





# Atsakymai



# Frêne

Le frêne, un arbre du genre *Fraxinus*, appartient à la famille des *Oleaceae*. Bien entendu, une soixantaine d'espèces de frênes vivent principalement dans les forêts tempérées. Ils se caractérisent par des feuilles composites plumeuses. Le frêne est utilisé comme plante alimentaire par les larves de certaines espèces de lépidoptères (mouches et mites). Il est utilisé pour la production de parquet massif, de manches : pelles, haches, pics, etc. Également avec des arcs car flexible et résistant aux vibrations. Ce bois est également utilisé pour fabriquer des cercles de fromage qui peuvent être arrondis et stockés même après une utilisation répétée. Les feuilles de frêne sont utilisées pour faire du thé.



## Uosis

Atėjo pavasaris, medžiai ir krūmai pasipuošė gražiais lapais, šviesiais žiedais.

Tiktai uosis tebestovėjo plikas kaip ir šaltą žiemą. Dievas jam akių šviesybę atėmė, ir vargšelis nė manyt nenumanė, kad pavasaris jau visus džiugina. Kai beržas jau seniai savo karpytom širdutėm apsitaisė, o ir ąžuolas rantytais lapais pasidabino, jiedu paklausė uosį, kodėl tasai šventinio apdaro nesirūpina. Uosis nustebo:

– Negi jau pavasaris atėjo?

– Seniai, — atsakė jam kiti medžiai.

Uosis trūkčiagalviais šoko šventinį apdarą siūtis, tačiau per tokią skubą lapai išėjo nedailūs — negražūs, kampuoti, giliai iškarpyti. Rudenį, kai jau šiaurys ėmė pūsti, uosis klausia kitus medžius:

– Ar greit ruduo bus?

– Taigi jau ruduo, — atsakė medžiai.

Šitai išgirdęs ir nenorėdamas vėl kitų apjuokai likti paskutinis, uosis vienu sykiu visus lapus nusipurtė. Kiti medžiai dar gražiai žaliavo, o uosis neregys jau stovėjo plikas, ir po šakas šiaurys galėjo stūgauti ir šėlioti kiek tinkamas.

## Ясень

Пришла весна, деревья и кусты украсились красивыми листьями, яркими цветами.

Только ясень оставался голым, как в холодную зиму. Бог у него отнял зоркость, и бедняга не догадывался, что весна всех радует. Когда берёза украсилась своими резными сердцевидными листочками, а дуб – своими, они спросили, почему он не озаботился праздничным нарядом. Ясень удивился:

- Неужели уже весна наступила?

-Давно,- ответили ему другие деревья.

Ясень быстро приступил к пошиву праздничного наряда, но из-за спешки листья получились некрасивые, угловатые, грубо вырезанные. Осенью, когда уже задул северный ветер, ясень начал спрашивать у других деревьев:

-Скоро ли осень?

- Так уже осень, - ответили деревья.

Услышав это, не хотя быть опять осмеянным и быть последним, ясень мгновенно сбросил все листья. Другие деревья ещё красиво зеленели, а ясень уже стоял голым, и северный ветер мог трещать и стучать его голыми сучьями.

# Autumn

In autumn, ash tree leaves change color to yellow, turning into purple-red as it approaches winter. They are also amongst the first trees to lose their leaves. The leaves often fall while still green, but they may yellow slightly before falling.



# Winter

In winter ash trees are identifiable by their thick curving, grey twigs in opposite pairs and the small black velvety buds that appear at the ends. Also the rate of growth is brought nearly to a halt. The stored energy is utilized to maintain the tree's health, instead of being used for growth.





# Spring

During the shift from winter to spring, triggered by warmer days and longer periods of sunlight, ash trees go through a series of subtle changes as they essentially “wake up” from their wintertime rest.

As the snowmelt is absorbed by the tree’s roots, the water will move through the tree and mix with starches and sugars that have been stored since the previous summer and fall.



# Summer

Ash trees do all their growing in early summer. In late summer, they store up reserves to begin the growing process again the following spring.

When the summer months are too hot, the tree's ability to photosynthesize slows or stops completely during the hottest parts of the day. The tree does this to protect itself and save energy as the enzymes are unable to work efficiently in such a climate.







## Pasaulio kryptčių nustatymas pagal uosį

- Atskirai stovinčių uosių laja iš pietų pusės yra tankesnė.
- Taip pat šių medžių kamienai ir kelmai iš šiaurinės pusės labiau apsamoję ir apkerpėję.



# Medžių rievės

---

- Miške surastas nukirsto uosio ar kito medžio kelmas gali nurodyti pietų kryptį - jo metinės rievės pietų pusėje yra storesnės, o šiaurinėje pusėje metinės rievės siauresnės.





# Medžių svarba kraštovaizdžiui

- Uosio želdiniai būdingi mūsų miškingos šalies kraštovaizdžiui. Ištisiais medynais, didesnėmis ar mažesnėmis grupėmis susitelkę lapuočiai nuo seno puošia mūsų miestus, kaimo gyvenvietes ir pavienes sodybas.



# Medžių paplitimas Lietuvoje

---

- Dauguma Lietuvos miškų yra spygliuočiai: 34,6 % visų plotų užima pušynai, 20,9 % – eglynai.
- Iš lapuočių daugiausiai yra beržynų (22,2 %) ir juodalskynų (7,6 %).



# Padėkos malda Dievui už augalus

Ačiū, Viešpatie, už tokį pasaulį, kuris yra nuostabus.

Jame pilna gėlių, medžių, krūmų.

Bet žmonės tokį grožį naikina.

Kas tada bus, jei nebus medžių, nebus žalumos?

Viešpatie, neleisk mums prarasti džiaugsmo – gryno oro.

Suteik žmonėms jėgų susimąstyti apie tai.

Amen.